

การบัญญัติกฎหมายให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินกับหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ
: วิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 และ 24/2568

นายอดิเทพ อุยยะพัฒน์¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ความสอดคล้องของบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้ทรัพย์สินหรือเงินตกเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติกับหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยการวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568 ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญของพัฒนาการแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

บทความชี้ให้เห็นว่า กลไกการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในกรณีที่ทรัพย์สินมีเจ้าของโดยชัดแจ้ง และมีได้เกี่ยวข้องกับภาระการลงโทษจากการกระทำความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน มีอาจถือเป็นเพียงมาตรการทางเทคนิคหรือกลไกด้านการบริหาร หากแต่เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยที่มีผลในเชิงสาระไม่แตกต่างจากการโอนกรรมสิทธิในทรัพย์สินจากเอกชนไปเป็นของรัฐ อันเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระดับที่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิขั้นพื้นฐาน

จากการวิเคราะห์แนวคำวินิจฉัยทั้งสองฉบับ พบว่าศาลรัฐธรรมนูญได้พัฒนาแนวการพิจารณาจากการตรวจสอบบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะกรณี ไปสู่การวางบรรทัดฐานทางรัฐธรรมนูญที่มีผลผูกพันในเชิงหลักการ โดยยืนยันสถานะของเงินหรือทรัพย์สินที่มีเจ้าของโดยชัดแจ้งว่าเป็นทรัพย์สินเอกชนที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญ และปฏิเสธสมมติฐานที่ถือว่าการไม่ใช้สิทธิภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเท่ากับการสละสิทธิในทรัพย์สิน นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดขอบเขตการใช้หลักความได้สัดส่วนอย่างเข้มงวด โดยเห็นว่าการอ้างเหตุผลด้านความสะดวกในการบริหารหรือการบริหารงบประมาณของรัฐ ไม่อาจใช้เป็นฐานความชอบธรรมในการตัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนจนถึงขั้นให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้

บทความสรุปว่า แนวคำวินิจฉัยดังกล่าวได้วาง “มาตรฐานขั้นต่ำทางรัฐธรรมนูญ” สำหรับกฎหมายทุกฉบับที่กำหนดให้ทรัพย์สินของเอกชนตกเป็นของแผ่นดิน โดยฝ่ายนิติบัญญัติต้องออกแบบกฎหมายภายใต้กรอบการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน หลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด อันเป็นรากฐานสำคัญของความชอบธรรมในการใช้อำนาจอธิปไตยในระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

คำสำคัญ: สิทธิในทรัพย์สิน, การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน, หลักนิติธรรม, ความได้สัดส่วน, ความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ, ศาลรัฐธรรมนูญ

¹ รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขามหาชน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ระดับดี, เนติบัณฑิตไทย, ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทนำ

การบัญญัติกฎหมายให้ทรัพย์สินหรือเงินตกเป็นของแผ่นดินเป็นกลไกทางกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในระบบกฎหมายไทยมาอย่างยาวนาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐสามารถจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐหรือการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพย์สินสาธารณะ อย่างไรก็ตาม เมื่อบทบัญญัติดังกล่าวมีผลเป็นการตัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลซึ่งมีเจ้าของโดยชัดแจ้ง โดยเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมิได้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเจ้าของทรัพย์สินโดยตรง กลไกดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดข้อสงสัยและคำถามสำคัญในเชิงรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของรัฐในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน ตลอดจนความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และกำหนดกรอบการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพไว้อย่างเคร่งครัดตามมาตรา 26 ซึ่งวางหลักว่าการจำกัดสิทธิต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย มีความจำเป็นและได้สัดส่วน และไม่กระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิหรือเสรีภาพนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ อันเป็นการใช้อำนาจฝ่ายเดียวของรัฐที่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนโดยตรง รัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขไว้อย่างชัดเจนว่าต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ และต้องมีการชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม หลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การที่รัฐจะได้มาซึ่งทรัพย์สินของเอกชนโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มิอาจอาศัยเพียงบทบัญญัติแห่งกฎหมายลำดับรองหรือกลไกทางปกครอง หากแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบคุณค่าแห่งสิทธิขั้นพื้นฐานและหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ กฎหมายหลายฉบับของไทยยังคงกำหนดให้เงินหรือทรัพย์สินที่มีเจ้าของโดยชัดแจ้งตกเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติ หากผู้มีสิทธิไม่ไปใช้สิทธิภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยไม่ต้องอาศัยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล และโดยมิได้พิจารณาถึงเจตนาหรือเหตุขัดข้องอันสมควรของเจ้าของทรัพย์สิน กลไกดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการตัดสิทธิในทรัพย์สินโดยผลของกฎหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในเชิงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในมิติของความได้สัดส่วน ความเป็นธรรมในกระบวนการ และการคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิในทรัพย์สิน

บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความสอดคล้องของกลไกการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินดังกล่าวกับหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยการศึกษาวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564² และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568³ ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญของพัฒนาการแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินในระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย ทั้งในมิติของการจำกัดสิทธิ การตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการถ่วงดุลอำนาจรัฐภายใต้หลักนิติธรรม

² <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17160180.pdf>

³ <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/99820.pdf>

1. กรอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดสิทธิ

สิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครอง โดยมีสถานะเป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญของระบอบรัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรม เนื่องจากสิทธิในทรัพย์สินมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับเสรีภาพของปัจเจกชน ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเจ้าของทรัพย์สิน การจำกัดหรือตัดสิทธิในทรัพย์สินจึงมีอาจกระทำได้โดยอาศัยเพียงอำนาจตามกฎหมายลำดับรองหรือเหตุผลด้านความสะดวกในการบริหารราชการ หากแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของความจำเป็น ความได้สัดส่วน และการเคารพต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง วางหลักทั่วไปในการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล โดยกำหนดให้การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิต้องกระทำเท่าที่จำเป็น ต้องไม่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิหรือเสรีภาพนั้น และต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม หลักการดังกล่าวมีนัยสำคัญในเชิงโครงสร้างของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติใช้อำนาจตรากฎหมายไปในลักษณะที่บ่อนทำลายสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยปราศจากความจำเป็นที่แท้จริง และเป็นฐานให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่มีผลจำกัดสิทธิ

ในกรณีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ รัฐธรรมนูญ มาตรา 37 วรรคสาม ได้กำหนดหลักการเฉพาะที่เข้มงวดยิ่งขึ้น โดยรับรองสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินที่จะได้รับค่าทดแทนที่เป็นธรรม อันเป็นเงื่อนไขสาระสำคัญของความชอบธรรมในการที่รัฐจะได้มาซึ่งกรรมสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน หลักการดังกล่าวสะท้อนว่าการชดเชยค่าทดแทนมิใช่เพียงขั้นตอนทางเทคนิคของกระบวนการเวนคืน หากแต่เป็นองค์ประกอบที่ไม่อาจแยกออกจากการใช้อำนาจเวนคืนตามรัฐธรรมนูญ และเป็นหลักประกันว่าการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินจะไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีและความเป็นธรรมแก่เจ้าของทรัพย์สินเกินสมควร

ภายใต้กรอบเช่นว่านี้ การตรากฎหมายที่มีผลให้รัฐหลุดพ้นจากภาระการชดเชยค่าทดแทน หรือมีผลตัดสิทธิของผู้มีสิทธิในค่าทดแทนโดยอัตโนมัติ ไม่ว่าจะด้วยการกำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิที่เข้มงวดเกินสมควร หรือการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมาย ย่อมต้องได้รับการตรวจสอบอย่างเข้มงวดว่ามีความจำเป็นและได้สัดส่วนหรือไม่ และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมเพียงใด ประเด็นดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญของการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้พัฒนาแนววินิจฉัยไว้อย่างมีนัยสำคัญในคำวินิจฉัยทั้งสองฉบับที่จะกล่าวถึงต่อไป

2. การวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564⁴ นับเป็นคดีแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้เงินค่าทดแทนจากการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อผู้มีสิทธิไม่ไปขอรับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ประเด็นสำคัญของคดีนี้ได้อยู่ที่ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในตัวเอง หากแต่อยู่ที่คำถามเชิงหลักการว่า ภายหลังจากที่รัฐได้ใช้อำนาจเวนคืนโดยชอบและได้วางเงินค่าทดแทนไว้แล้ว รัฐยังอาจตรากฎหมายเพื่อโอนเงินค่าทดแทนดังกล่าวมาเป็นของรัฐโดยอัตโนมัติได้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้เริ่มต้นการวิเคราะห์จากการกำหนดสถานะทางกฎหมายของเงินค่าทดแทน โดยวางหลักอย่างชัดเจนว่า สิทธิในเงินค่าทดแทนเป็นสิทธิในทรัพย์สินโดยชอบธรรมของผู้ถูกเวนคืน ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่น และเมื่อรัฐได้วางเงินค่าทดแทนไว้แล้ว เงินดังกล่าวย่อมเป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของโดยชัดแจ้ง มิใช่ทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของหรือทรัพย์สินสาธารณะ การกำหนดให้เงินค่าทดแทนดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินจึงมีลักษณะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์จากเอกชนไปเป็นของรัฐ อันเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินในระดับที่กระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิ

ภายใต้กรอบดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาบทบัญญัติที่กำหนดระยะเวลาในการขอรับเงินค่าทดแทนตามหลักความได้สัดส่วน โดยศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าการใช้มาตรการที่มีผลตัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนจนถึงขั้นให้เงินค่าทดแทนตกเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติ เป็นมาตรการที่รุนแรงเกินความจำเป็นเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการอื่นที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันได้แต่กระทบต่อสิทธิน้อยกว่า เช่น การเก็บรักษาเงินไว้ในความดูแลของรัฐโดยยังคงสิทธิของผู้มีสิทธิในการขอรับเงินไว้ในภายหลัง

นัยสำคัญของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 อยู่ที่การที่ศาลรัฐธรรมนูญมิได้ยอมรับสมมติฐานทางกฎหมายว่า “การไม่ใช้สิทธิภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด” เท่ากับการสละสิทธิในทรัพย์สิน ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลว่า การไม่ไปขอรับเงินค่าทดแทนอาจเกิดจากเหตุขัดข้องทางข้อเท็จจริงหรือทางกฎหมายที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้มีสิทธิ และไม่อาจถือเป็นการแสดงเจตนาสละสิทธิได้โดยปริยาย ด้วยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 วรรคหนึ่ง เนื่องจากการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเกินความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม

⁴ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 34 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 วรรคหนึ่ง

พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530

มาตรา 34 การร้องขอรับเงินที่วางไว้ตามมาตรา 31 ให้ร้องขอรับภายในสิบปีนับแต่วันที่มีการวางเงิน ถ้าไม่ร้องขอภายในกำหนดเวลาเช่นนั้น ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

(หมายเหตุ ไม่มารับค่าทดแทนภายใน 10 ปี ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน)

3. การพัฒนาแนวคำวินิจฉัยในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568⁵ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญของแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน โดยศาลรัฐธรรมนูญได้ขยายขอบเขตการวิเคราะห์จากกรณีเฉพาะไปสู่การวางบรรทัดฐานเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อระบบกฎหมายโดยรวม ความแตกต่างสำคัญของคดีนี้อยู่ที่กระบวนการนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการเสนอเรื่องโดยผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 231 (1) อันสะท้อนบทบาทของกลไกตรวจสอบเชิงสถาบัน ที่มีได้ผูกพันอยู่กับข้อพิพาทเฉพาะราย หากแต่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและหลักการตามรัฐธรรมนูญในเชิงนามธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญได้ยืนยันหลักการเดิมจากคำวินิจฉัยที่ 2/2564 อย่างชัดเจนว่า สิทธิในเงินค่าทดแทนจากการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เป็นสิทธิในทรัพย์สินที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยตรง และเป็นองค์ประกอบสาระสำคัญของความชอบธรรมในการที่รัฐจะใช้อำนาจเวนคืน การตรากฎหมายที่มีผลให้รัฐหลุดพ้นจากการชดใช้ค่าทดแทนโดยอัตโนมัติ จึงไม่อาจอธิบายได้ว่าเป็นเพียงมาตรการทางเทคนิคด้านงบประมาณหรือการบริหารจัดการเงินของรัฐ หากแต่เป็นการกระทบต่อโครงสร้างการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญโดยตรง

ที่สำคัญ ศาลรัฐธรรมนูญได้ยกระดับการพิจารณาไปอีกขั้น โดยชี้ให้เห็นว่า บทบัญญัติที่กำหนดให้เงินค่าทดแทนตกเป็นของแผ่นดินเมื่อพ้นกำหนดเวลา มีผลในทางปฏิบัติไม่แตกต่างจากการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรม อันขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 37 วรรคสาม โดยตรง นัยนี้สะท้อนว่าศาลรัฐธรรมนูญได้มองปัญหาเพียงในมิติของ “การจำกัดสิทธิ” ตามมาตรา 26 เท่านั้น หากแต่เห็นว่าเป็นการกระทบต่อสาระสำคัญของหลักการเวนคืนตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นแก่นของความชอบธรรมในการใช้อำนาจบังคับของรัฐเหนือทรัพย์สินเอกชน

อีกประเด็นหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญ คือ การแยกแยะบริบทของการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดออกจากกรณีเงินค่าทดแทนจากการเวนคืน โดยศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า กลไกการริบทรัพย์สินหรือให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในคดีอาญามีฐานคิดอยู่บนการตอบโต้การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำผิด ในขณะที่เงินค่าทดแทนจากการเวนคืนเป็นผลโดยตรงจากการใช้อำนาจรัฐที่ชอบด้วยกฎหมายต่อเอกชนผู้สุจริต การนำกลไกเดียวกันมาใช้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของบริบทดังกล่าว จึงเป็นการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมและขาดความสมเหตุสมผลทางรัฐธรรมนูญ

การที่ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์วินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงสะท้อนให้เห็นว่า แนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินได้พัฒนาไปสู่ระดับของบรรทัดฐานทางรัฐธรรมนูญที่มีผลผูกพันในเชิงหลักการ (constitutional standard) มิใช่เพียงการวินิจฉัยเฉพาะกรณีอีกต่อไป ทั้งยังเป็นการส่งสัญญาณเชิงบรรทัดฐานไปยังฝ่ายนิติบัญญัติให้ต้องออกแบบกฎหมายภายใต้กรอบคุณค่าแห่งสิทธิในทรัพย์สินและหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดยิ่งขึ้น

⁵ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568 วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2562 มาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 วรรคหนึ่ง และมาตรา 37 วรรคสาม

พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2562

มาตรา 48 เงินค่าทดแทนที่วางไว้ ถ้าผู้มีสิทธิไม่ไปขอรับเงินภายในสิบปีนับแต่วันที่มิหนังสือแจ้งหรือวันที่ปิดประกาศ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

(หมายเหตุ ไม่มารับค่าทดแทนภายใน 10 ปี ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน)

4. นัยเชิงบรรทัดฐานของแนวคำวินิจฉัยต่อระบบกฎหมาย

เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568 ร่วมกัน จะเห็นได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้เพียงวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติกฎหมายในกรณีเฉพาะ หากแต่ได้วางบรรทัดฐานทางรัฐธรรมนูญที่มีนัยเชิงโครงสร้างต่อระบบกฎหมายไทยในภาพรวม โดยเฉพาะในประเด็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและขอบเขตอำนาจของรัฐในการตรากฎหมายที่มีผลตัดสิทธิของเอกชน แนวคำวินิจฉัยดังกล่าวจึงมีสถานะเป็นมากกว่าการตีความกฎหมายเฉพาะบท หากแต่เป็นการกำหนดกรอบคุณค่าเชิงรัฐธรรมนูญที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารต้องยึดถือในการออกแบบและบังคับใช้กฎหมายต่อไป

นัยสำคัญประการแรก คือ การยืนยันสถานะของเงินหรือทรัพย์สินที่มีเจ้าของโดยชัดแจ้งว่าเป็น “ทรัพย์สินเอกชน” ที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญ แม้ทรัพย์สินดังกล่าวจะอยู่ในความครอบครอง การควบคุม หรือการดูแลของรัฐก็ตาม แนวคำวินิจฉัยนี้ตัดตอนความเข้าใจเดิมที่ถือว่า เมื่อทรัพย์สินหรือเงินเข้าสู่กระบวนการของรัฐแล้ว รัฐอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ เพื่อโอนทรัพย์สินนั้นมาเป็นของแผ่นดินได้โดยอาศัยเพียงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หากปราศจากการตรวจสอบในเชิงสาระว่าการโอนดังกล่าวกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินและหลักนิติธรรมเพียงใด

นัยสำคัญประการที่สอง คือ การปฏิเสธสมมติฐานทางกฎหมายที่ถือว่า การไม่ใช้สิทธิภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเท่ากับการสละสิทธิในทรัพย์สิน ศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักว่า การสละสิทธิในทรัพย์สินต้องเป็นการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งและไม่อาจสันนิษฐานจากการนิ่งเฉยหรือการไม่ดำเนินการภายในกำหนดเวลาเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการไม่ใช้สิทธิดังกล่าวอาจเกิดจากเหตุขัดข้องทางข้อเท็จจริงหรือทางกฎหมายที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้มีสิทธิ หลักการนี้มีนัยสำคัญในการคุ้มครองบุคคลจากการสูญเสียสิทธิในทรัพย์สินโดยมิได้เกิดจากเจตนาของตนเอง

นัยสำคัญประการที่สาม คือ การกำหนดขอบเขตการใช้หลักความได้สัดส่วนในบริบทของสิทธิในทรัพย์สินอย่างเข้มงวด ศาลรัฐธรรมนูญได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การอ้างเหตุผลด้านความสะดวกในการบริหารราชการหรือการบริหารงบประมาณของรัฐ ไม่อาจใช้เป็นเหตุอันเพียงพอในการตัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนจนถึงขั้นสูญเสียกรรมสิทธิ์ได้ หากรัฐยังสามารถใช้มาตรการอื่นที่กระทบต่อสิทธิน้อยกว่าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน แนวคิดดังกล่าวสะท้อนการให้ความสำคัญกับสาระสำคัญแห่งสิทธิในทรัพย์สินเหนือเหตุผลเชิงประสิทธิภาพทางการบริหาร

เมื่อพิจารณานัยเชิงบรรทัดฐานดังกล่าวในภาพรวม แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับจึงอาจถูกมองได้ว่าเป็นการวาง “มาตรฐานขั้นต่ำทางรัฐธรรมนูญ” (minimum constitutional standard) สำหรับกฎหมายทุกฉบับที่กำหนดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน กล่าวคือ ในกรณีที่ทรัพย์สินมีเจ้าของโดยชัดแจ้งและมีได้เกี่ยวข้องกับการลงโทษจากการกระทำความผิด รัฐไม่อาจตรากฎหมายให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติได้ หากยังไม่มีมาตรการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินที่เหมาะสม จำเป็น และได้สัดส่วนตามหลักนิติธรรมและรัฐธรรมนูญ

5. ผลทางระบบและผลต่อกฎหมายอื่น ๆ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568 มิได้มีผลจำกัดอยู่เพียงกรณีของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น หากแต่มีผลในเชิงบรรทัดฐานทั่วไปต่อกฎหมายอื่นที่ใช้กลไก “การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติ” เนื่องจากกฎหมายในลักษณะดังกล่าวล้วนมีผลเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะทรัพย์สินนั้นจะเป็นเงินค่าทดแทน หลักประกัน หรือเงินที่วางไว้ตามกฎหมายประเภทใดก็ตาม

จากการรวบรวมกฎหมายที่มีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกัน พบว่ามีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดให้ทรัพย์สินหรือเงินซึ่งมีเจ้าของโดยชัดแจ้งตกเป็นของแผ่นดิน หากผู้มีสิทธิไม่ไปขอรับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. 2540 มาตรา 35 ซึ่งกำหนดให้เงินค่าทดแทนจากการเวนคืนตกเป็นของแผ่นดิน หากไม่ไปขอรับภายในสิบปี นับแต่วันที่มีการแจ้งหรือวางเงิน⁶

ในทำนองเดียวกัน กฎหมายด้านการกำกับดูแลทางเศรษฐกิจและแรงงานหลายฉบับยังใช้กลไกการให้ “หลักประกันตกเป็นของแผ่นดิน” เมื่อผู้มีสิทธิไม่ไปขอรับคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด อาทิ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 มาตรา 38 และมาตรา 48 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 38/7 และพระราชบัญญัติแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558 มาตรา 29 ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดระยะเวลาห้าปีและให้ผลเป็นการโอนทรัพย์สินมาเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติ⁷

นอกจากนี้ แม้ในกฎหมายเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการชำระบัญชีของนิติบุคคล เช่น พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 170 ก็ยังใช้กลไกเดียวกัน โดยกำหนดให้เงินที่วางไว้สำหรับเจ้าหนี้ซึ่งมิได้มายื่นคำทวงหนี้ภายในห้าปีตกเป็นของแผ่นดิน แม้เงินดังกล่าวจะเป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของโดยชัดแจ้งและมีได้เกี่ยวข้องกับการลงโทษจากการกระทำความผิดแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณากฎหมายดังกล่าวโดยรวม จะเห็นได้ว่ามีลักษณะร่วมกันอย่างน้อยสามประการ ได้แก่

- (1) การกำหนด “ระยะเวลา” ให้เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีสิทธิมารับคืน
- (2) การกำหนดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติเมื่อพ้นกำหนดเวลา โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล และ

(3) การขาดมาตรการแจ้งเตือนซ้ำหรือกลไกให้ผู้มีสิทธิสามารถร้องขอหรืออุทธรณ์ภายหลังพ้นกำหนดเวลา ลักษณะร่วมดังกล่าวสะท้อนการออกแบบกฎหมายที่ให้น้ำหนักกับความแน่นอนและความสะดวกทางการบริหารมากกว่าการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน

เมื่อเทียบกับเหตุผลและบรรทัดฐานที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วางไว้ในคำวินิจฉัยที่ 2/2564 และคำวินิจฉัยที่ 24/2568 แล้ว จะเห็นได้ว่า กลไกทางกฎหมายดังกล่าวอาจมีปัญหาในเชิงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเกินความจำเป็นและไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน โดยเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีเจ้าของโดยชัดแจ้งและมีได้เกี่ยวข้องกับการลงโทษจากการกระทำความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน บทบัญญัติเหล่านี้จึงสมควรได้รับการทบทวนภายใต้กรอบบรรทัดฐานทางรัฐธรรมนูญที่ศาลได้พัฒนาไว้แล้ว

⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. 2540 มาตรา 35.

⁷ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 มาตรา 38 และมาตรา 48; พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 38/7; พระราชบัญญัติแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558 มาตรา 29.

6. ข้อสังเกตเชิงหลักการและบทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568 บทความนี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้พัฒนาแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินไปสู่ระดับของการวางบรรทัดฐานทางรัฐธรรมนูญที่มีผลผูกพันในเชิงหลักการ โดยยกระดับการพิจารณาจากการตรวจสอบบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะกรณี ไปสู่การกำหนดกรอบคิดเชิงโครงสร้างสำหรับการใช้อำนาจอธิปไตยในอนาคต อันสะท้อนบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่มีได้ทำหน้าที่เพียงแก้ไขความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญในกรณีเฉพาะ แต่ยังทำหน้าที่กำหนดทิศทางการพัฒนากฎหมายในระยะยาวภายใต้หลักนิติธรรม

แนวคำวินิจฉัยดังกล่าวสะท้อนความเข้าใจของศาลรัฐธรรมนูญว่า “การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน” มิใช่มาตรการทางเทคนิคหรือกลไกด้านการบริหารที่รัฐอาจกำหนดได้โดยเสรี หากแต่เป็นการใช้อำนาจรัฐที่มีผลในเชิงสาระไม่แตกต่างจากการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจากเอกชนไปเป็นของรัฐ ซึ่งย่อมกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินในระดับที่ต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบอย่างเข้มงวดตามหลักนิติธรรม หลักความได้สัดส่วน และหลักการคุ้มครองสาระสำคัญแห่งสิทธิขั้นพื้นฐาน การอ้างเหตุผลด้านความสะดวกในการบริหารราชการหรือการบริหารงบประมาณเพียงอย่างเดียว จึงไม่อาจใช้เป็นฐานความชอบธรรมในการตัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนได้

ในแง่นี้ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับจึงมีความสำคัญไม่เพียงในฐานะบรรทัดฐานเกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ หากแต่เป็นหมุดหมายสำคัญของพัฒนาการกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยในมิติของการควบคุมอำนาจนิติบัญญัติและการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะการกำหนด “มาตรฐานขั้นต่ำทางรัฐธรรมนูญ” สำหรับกฎหมายทุกฉบับที่มีผลให้ทรัพย์สินของเอกชนตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจละเลยได้โดยอ้างความจำเป็นเชิงนโยบายหรือประสิทธิภาพทางการบริหาร

กล่าวโดยสรุป แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ต่อยอดหลักการพื้นฐานของระบอบรัฐธรรมนูญว่าการที่รัฐจะได้มาซึ่งทรัพย์สินของเอกชนมีอาจตั้งอยู่บนการโอนกรรมสิทธิ์โดยอัตโนมัติ หากแต่ต้องผ่านกระบวนการที่เคารพต่อสิทธิในทรัพย์สิน เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างแท้จริง และมีมาตรการคุ้มครองที่เหมาะสม จำเป็น และได้สัดส่วนตามหลักความยุติธรรมทางรัฐธรรมนูญ หลักการดังกล่าวไม่เพียงเป็นกลไกคุ้มครองสิทธิของเอกชน หากแต่เป็นรากฐานสำคัญของความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐและการดำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมในระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

อนึ่ง จึงอาจถึงเวลาแล้วที่น้ำจะมาทบทวนบทบัญญัติแห่งกฎหมายในอีกหลายฉบับที่มีหลักการในเรื่อง “การตกเป็นของแผ่นดิน” โดยอัตโนมัติ เพราะต่างก็จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเช่นเดียวกัน

ภาคผนวก

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2564 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2568 นี้ มีได้จำกัดอยู่เพียงกรณีของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แต่มีผล **เชิงบรรทัดฐานทั่วไป** ต่อกฎหมายอื่นที่ใช้กลไก “การตกเป็นของแผ่นดิน” โดยอัตโนมัติ เพราะต่างก็จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นจากการรวบรวมกฎหมายที่มีเนื้อหาในลักษณะเดียวกัน พบว่า มีกฎหมายอีกหลายฉบับ ที่ใช้กลไกดังกล่าว เช่น

(1) พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. 2540

มาตรา 35 การร้องขอรับเงินค่าทดแทนที่วางไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ร้องขอภายในสิบปีนับแต่วันที่มีการวางเงิน ถ้าไม่ร้องขอภายในกำหนดเวลาเช่นนั้นให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

(หมายเหตุ ไม่มารับค่าทดแทนภายใน 10 ปี ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน)

(2) พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560

มาตรา 38 หลักประกันที่ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานวางไว้ตามมาตรา 28 ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตราบเท่าที่ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงาน ยังมีได้เลิกประกอบธุรกิจการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศ หรือผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานเลิกประกอบธุรกิจดังกล่าวแล้ว แต่ยังคงมีความรับผิดชอบที่ต้องชดใช้ตามพระราชกำหนดนี้

ภายใต้บังคับมาตรา 55 ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานเลิกประกอบธุรกิจการนำคนต่างด้าวมาทำงาน และไม่มีความรับผิดชอบที่ต้องชดใช้ตามพระราชกำหนดนี้ ให้ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานยื่นคำขอรับหลักประกันคืนต่ออธิบดี เมื่ออธิบดีตรวจสอบแล้วพบว่าผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานไม่มีความรับผิดชอบที่ต้องชดใช้ตามพระราชกำหนดนี้ ให้แจ้งแก่ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงาน

มาตรา 48 ในกรณีที่นายจ้างขอรับหลักประกันคืน นายจ้างต้องไม่มีความรับผิดชอบที่ต้องชดใช้ตามพระราชกำหนดนี้ ทั้งนี้ เมื่อนายจ้างได้ขอรับหลักประกันคืน ให้อธิบดีตรวจสอบว่านายจ้างไม่มีความรับผิดชอบที่ต้องชดใช้ตามพระราชกำหนดนี้ แล้วจึงแจ้งเป็นหนังสือให้นายจ้างมารับหลักประกันคืน

ให้ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานรับหลักประกันคืนภายในห้าปีนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากอธิบดี ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานไม่รับหลักประกันคืนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ให้หลักประกันดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่นายจ้างไม่รับหลักประกันคืนภายในห้าปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากอธิบดี ให้หลักประกันดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

(หมายเหตุ ไม่มารับหลักประกันภายใน 5 ปี ให้หลักประกันดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน)

(3) พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

มาตรา 38/7 หลักประกันที่ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรงวางไว้ตามมาตรา 38/5 หรือมาตรา 41/3 วรรคสี่ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ในกรณีที่มีการโอนกิจการหรือเลิกประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรงจะขอรับคืนหลักประกันที่วางไว้พร้อมทั้งดอกเบี้ยได้ก็ต่อเมื่อได้แสดงหลักฐานว่าได้ชำระหนี้ที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้เสร็จสิ้นแล้ว

ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบการตลาดแบบตรงไม่มารับหลักประกันและดอกเบี้ยคืนภายในห้าปีนับแต่วันที่โอนกิจการหรือวันที่เลิกประกอบธุรกิจ ให้หลักประกันและดอกเบี้ยนั้น ตกเป็นของแผ่นดิน

(หมายเหตุ ไม่มารับหลักประกันและดอกเบี้ยคืนภายใน 5 ปี ให้หลักประกันและดอกเบี้ยนั้นตกเป็นของแผ่นดิน)

(4) พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535

มาตรา 170 ถ้าเจ้าหน้าที่ของบริษัทมิได้ยื่นคำทวงหนี้แก่ผู้ชำระบัญชี ให้ผู้ชำระบัญชีวางเงินเท่าจำนวนหนี้ตามที่ปรากฏในบัญชีและเอกสารหลักฐานของบริษัทไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยการวางทรัพย์สิน และให้ผู้ชำระบัญชีประกาศโฆษณาให้เจ้าหน้าที่ทราบโดยทางหนังสือพิมพ์

บรรดาเงินที่วางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์นั้น ถ้าเจ้าหน้าที่มิได้เรียกเอาภายในห้าปี ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

(หมายเหตุ ไม่มารับเงินที่วางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ คืนภายใน 5 ปี ให้ตกเป็นของแผ่นดิน)

(5) พระราชบัญญัติแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558

มาตรา 29 หลักประกันที่ผู้รับใบอนุญาตจัดหางานวางไว้ตามมาตรา 28 ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตราบเท่าที่ผู้รับใบอนุญาตจัดหางานยังมีได้เลิกประกอบธุรกิจจัดหางานที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเลิกประกอบธุรกิจจัดหางานแล้ว แต่ยังไม่พ้นจากความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตจัดหางานไม่ขอรับหลักประกันคืนภายในห้าปีนับแต่วันที่เลิกประกอบธุรกิจจัดหางาน ให้หลักประกันดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

(หมายเหตุ ไม่มารับหลักประกันคืนภายใน 5 ปี ให้หลักประกันดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน)

ลักษณะร่วมกันของกฎหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ

ประการแรก กำหนด “ระยะเวลา” ให้เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีสิทธิมารับคืน

ประการที่สอง เมื่อพ้นระยะเวลาแล้ว ให้ตกเป็นของแผ่นดินโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องมีคำสั่งศาล

ประการสุดท้าย ส่วนใหญ่ไม่มีมาตรการแจ้งเตือนหรือสิทธิร้องขอภายหลัง

เมื่อเทียบกับเหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยที่ 2/2564 และคำวินิจฉัยที่ 24/2568 แล้ว จะเห็นว่า หลักการดังกล่าวอาจมีผลในความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเกินความจำเป็น และไม่ปฏิบัติตามหลักความได้สัดส่วน
